

Абаған А.Б.

аға оқытушы, әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті, Қазақстан, Алматы қ.,
e-mail: akerke83@gmail.com

КОРЕЙ КИНОФИЛЬМДЕРІНДЕГІ ФРАЗЕОЛОГИЗМДЕРДІ ҚАЗАҚ ТІЛІНЕ АУДАРУДЫҢ АМАЛ-ТӘСІЛДЕРІ

Халықтың даналығы, дүниетанымы мен болмысқа көзқарасы оның тілінде, оның ішінде әсіресе фразеологизмдерде көрініс табады. Мақалада Қазақстанда танымал корей телесериалдарындағы фразеологизмдердің ұлттық-мәдени ерекшелігі қазақ фразеологизмдерімен салыстыра талдау арқылы ашылады. Фразеологизмдер – белгілі бір ұлттың өзгелерден ментальдық ерекшелігін танытатын, этномәдени табиғатынан хабар беретін «шиыршықталған мәтін», сондықтан зерттеушілер корей мәдениетінің айнасы ретіндегі фразеологиялық бірліктердің астарындағы ақпаратты ашып, оның қазақ тіліне аудару жолдарын көрсетеді, екі мәдениеттің арасындағы ұқсастықтар мен айырмашылықтарды анықтайды.

Түйін сөздер: телесериал, аудармашы, кино, кино аудармасы, лингвомәдени ерекшеліктер, аударма, т.б.

Abagan A.

Senior Lecturer, Al-Farabi Kazakh National University, Kazakhstan, Almaty, e-mail: akerke83@gmail.com

Methods and techniques for translating phraseological units from Korean into Kazakh in the process of film translation of Korean cinema series

Wisdom, outlook and vision of people are reflected in his language, especially in phraseology. The article compares the phraseological units of the Korean language with the Kazakh language using the example of phraseological units from popular Korean serials. Phraseologisms are a “twisted text” that reflects the mentality of a given nation and distinguishes it from another. In this article, researchers revealed the essence and significance of phraseological units of the Korean language and resulted in ways of translating into Kazakh language, revealed features and differences.

Key words: TV series, translator, cinema, cinema, poet, linguoculturology, features, translation, etc.

Абаған А.Б.

старший преподаватель, Казахский национальный университет им. аль-Фараби,
Казахстан, г. Алматы, e-mail: akerke83@gmail.com

Методы и приемы перевода фразеологизмов с корейского языка на казахский в процессе киноперевода корейских киносериалов

Мудрость, мировоззрение и видение людей отражены в его языке, особенно в фразеологии. В статье проводится сопоставительный анализ фразеологизмов корейского языка с казахским языком на примере фразеологизмов из популярных корейских сериалов. Фразеологизмы – это «скрученный текст», который отражает менталитет данной нации и отличает от другой. В данной статье исследователи раскрыли суть и значение фразеологических единиц корейского языка и привели способы перевода на казахский язык, выявили особенности и отличия.

Ключевые слова: телесериал, переводчик, кино, киноперевод, лингвокультурология, особенности перевода, и т.д.

Кіріспе

Қазіргі таңда өзге тілдің фразеологизмдерін қазақ тіліне аударып, салыстырмалы-салғастырмалы талдау жасау аударматанудағы өзекті мәселелердің бірі болып табылады. Өзге халықтың мәдениеті, тарихы мен салт-дәстүрі екінші бір халыққа аударма тілі арқылы жетеді. Алға қарай дамып, жаһандану заманында өмір сүріп келе жатқан соң, өзге елдермен тығыз қарым-қатынас орнатып, өзара байланыс ұстану халықаралық қатынастардың негізгі заңдылығы болып саналады. Ал осы халықаралық қатынастар, әрине, тіл арқылы, яғни аударма арқылы жүзеге асырылып жатқаны бәрімізге мәлім. Бір халықтың екінші бір халықпен қарым-қатынас жасауы, өзге халықтың мәдениеті, тұрмыс-тіршілігімен танысудың басты құралы – аударма. Корей-қазақ тілдері қарым-қатынасы негізінде сан алуан кітаптар мен әдебиеттер аударылып, ғылыми еңбектер мен мақалалар жарыққа шығуда. Солардың қатарын бүгінгі күні киноаудармалары да толықтыра түседі. Аударманың қай түрінде де фразеологизмдерді аудару талаптарын сақтау үлкен зерттеуді қажет етеді.

Фразеологизмдерді аудару аударма теориясы үшін де, тәжірибесі үшін де маңызды мәселенің бірі болып табылады. Киноаудармада фразеологизмдерді екінші тілге аударуда айтарлықтай қиындықтар кездесіп, теориялық тұжырымдар жасауға итермелейді. Өйткені әр тілдегі фразеологизмдердің семантикалық, стилистикалық, прагматикалық, функционалдық қызметтері әртүрлі. Оның құрамына кірген сөздердің байланысы да әр тілде әрқилы. Міне, осыларды аудару кезінде әр тілдің өзіне ғана тән сөздердің тіркесу ерекшелігі көрінеді. Фразеологизмдерді бір тілден екінші тілге аудару мәселесі аса қажет әрі күрделі мәселе екендігіне киноаудармаларындағы фразалық тіркестер табиғаты да дәлел болып отыр.

Негізгі бөлім

Ғылымда фразеология мәселесі сөз бола бастаған кезден-ақ оны екінші тілге аудару жайы қатар айтылып келеді. Аударма ел мен елдің арасына дәнекер болатын негізгі құралдың бірі. Аударманың кез келген түрімен айналысатын қандай да бір зерттеуші фразеологияны аударудың қиындықтарынан аттап кете алмайды. Әр зерттеуші өзіндік тұжырымдарын білдіріп отырады. Фразеологизмдерді аудару мәселесі аударма теориясының бір саласы болғандықтан,

бұл туралы да әр зерттеуші түрлі пікір білдіреді. Шетелдік, отандық ғалымдардың фразеологизмдерді аударуға қатысты концепцияларына талдау қажеттілігі бар. Тұрақты тіркестердің екінші бір тілдегі табиғатын жан-жақты зерттеген аудармашы А.В. Федоровтың «Основы общей теории перевода» атты еңбегінің орны ерекше. Бұл еңбегінде ол фразеологизмдердің аудармасына байланысты да көптеген ізденістерге тоқталып, тұжырымдарға сараптама жасайды (Федоров А.В., 2002). Аударма теориясы үшін, оның ішінде фразеологизмдерді екінші тілде беру мәселесіне келгенде мұндай пікірлер сол саланың дамуына айтарлықтай үлес қоса алады. Отандық ғалымдар І.К. Кеңесбаев, М.Б. Балақаев, Ғ.Ғ. Мұсабаев, М.К. Қаратаев, Ө. Айтбаевтың зерттеулерінде де фразеологизмдерді аударудың жолдары көрсетіліп, тың тұжырымдар беріледі. Қазақстанда аударма теориясын жасауға атсалысқан ғалымдардың қатарына – С.О. Талжанов пен Ә. Сатыбалдиевті қосуға болады. Аударма ғылымының теориясының қалыптасуына өз үлестерін қосқан М. Жанғалин, Қ. Сағындықов, К. Шәріпов, Н. Сағандықова, І. Жарылғаповтардың ғылыми ой-тұжырымдары қазақ аударма ғылымының дамуына едәуір ықпалын тигізді. И. Ландау, С. Қоспанов, Ә. Бектемісов, З. Тұрарбековтің диссертациялық еңбектерінде де фразеологизмдерді аудару жайында пікірлер айтылады.

Тілші ғалым І. Кеңесбаев: «Аудару техникасы, аударма тілі өз алдына айрықша сөз болуға, айрықша тексерілуге тиіс» (Кеңесбаев І., 1946) саланың бірі деп атап өткен болатын. Ғалымның «Қазақ тілінің идиомалары мен фразалары» деген зерттеуінде фразеологизмдерді аудару техникасына қатысты теориялық құндылығы жоғары тұжырымдар берілген. Ғалым идиома, мақал, фразалардың өзара айырмашылықтарын салыстырып, басқа тілдерге аударудың жолдарын қарастырады. Әрбір жеке тілдің өзіне ғана тән және анағұрлым көнеленген идиомалары сияқты категорияны «калька» ретімен аударудың керектігін ұсынады. Академик І. Кеңесбаев «идиомалар бір тілден екінші тілге мүлде аударуға келмейді» дегеннен бұрын, керісінше, оларды аударудың әртүрлі жолдарын «ізденіп мағына жағынан сәйкес келетін тізбектерді тауып, аударма тілін жұртқа түсінікті етуді қарастыруымыз керек» (Кеңесбаев І., 1946), – дейді.

Фразеологизмдерді аудару мәселесі шетелдік және отандық ғалымдар тарапынан жүйелі қарастырылып келеді. Шетелдік зерттеушілер

Я.И. Рецкер, А.В. Федоров, В.Н. Комиссаров, С. Влахов және т.б. фразеологизмдерді аудару мәселесі туралы құнды тұжырымдарын айтады. Бұл ғалымдардың пікірлерін басшылыққа алған орыс лингвистері С. Влахов пен С. Флорин фразеологизмдерді түпнұсқа тілден аударма тілге аударудың мынандай жолдары бар екендігін көрсетеді:

– фразеологизмнің аударма тілде кездескен эквивалентін (баламасын) беру арқылы аудару;

– аударма тілдегі вариантын (аналогын) беру арқылы;

– аударма тілде түпнұсқа тілдегі фразеологиялық тіркестің баламасы да, өзге нұсқасы да болмағандықтан, фразеологиялық емес тіл құралдарымен беру арқылы аудару (Влахов С.И. Флорин С.П., 2006)

М. Балакаев, Е. Жанпейісов, М. Томанов, Б. Манасбаевтар «Қазақ тілінің стилистикасында» фразеологияның аудармасына арнайы тоқтаған. Мұнда авторлар мәселенің қиындығын айта келіп, фразеологизмдерді аударудың әртүрлі жолдарын қарастырады. Үш түрлі тәсіл болуы ықтимал екенін дәлелдейді. Осы пікірлерді қорыта келе, фразеологизмдерді корей тілінен аударудың мынадай жолдарын қарастыруға болады:

Біріншіден, «фразеологизмдерді аударуда оның жалпы мағынасы беріледі». Мысалы: 꼬리를 내리다 [koriril nerida], (Park Yong Joon, 1997)– «құйрығын түсіру» тұрақты тіркесі қателігін мойындату, мойынсыну мағынасында жұмсалады. Мәтіннен үзінді келтірсек:

풍 발 웬만한 사람들의 고집은 언고 자 하는 이득 앞에 금방 꼬리를 내리거늘...! [punbal wenmanhan saramdiri kojipil otkojia idik ape gimran koriril nerikonil]

Сөзбе-сөз аудармасы:

Пуң Баль:

– Мұндай қырсық мінезімен алысқа бармайды. Жеңу пайдасы тұрғанда құйрығын түсіру керек.

Киноаудармада:

Пуң Баль:

– Мұндай қырсық мінезімен алысқа бармайды. Қазір ең алдымен жауды жеңуді ойлау керек.

Корей халықтарының танымында жануардың құйрығын «꼬리» [kogi] түсіру әрекеті «қарсы тұрған адамның сөзіне көніп, өз қателігін мойындау» деген ұғым-түсініктен туған. Ал киноаудармада бұл тұрақты тіркестің жалпы мағынасы алынып, сөйлеушінің ойын, ең бастысы кинокартинадағы болып жатқан іс-әрекетті

толық жеткізу үшін «жауды жеңу» тіркесімен беріледі. Ю. Найда аудармашы аудару барысында екі бағытпен жұмыс істейді деп көрсеткен. Біріншісі аударманы өзінің оқырманына қарай бейімдесе, екіншісі, керісінше, өзінің оқырманын шетел авторына қарай бейімдеген. Осыдан аударманың басқа түрлері пайда болады. Алғашқысында аудармашының міндеті түпнұсқаны мүмкіндігінше өзінің оқырмандарының ойлау әдісі мен тіліне жақындатып беру болса, екіншісінде оқырман міндетті түрде шетелдіктің сөйлеп тұрғанын сезінуі қажет. Жоғарыда келтірген мысалда Ю. Найда ұсынған екі бағыттың біріншісі қолданылып, түснұсқаны көрерменнің ойы мен санасына жақындату мақсатында 꼬리를 내리다 [koriril nerida] сөз тіркесі «жауды жеңу» деген мағынасымен беріледі. Яғни ол өзіне беймәлім, таныс емес жаңа ойлау жүйесі мен айтылым тәсілдерін қабылдап, басқа, өзге ортада сезінуі қажет» (Naida Y., 1970), – деп көрсетеді. Біз зерттеушінің көрсеткен екінші бағытын жөн санаймыз. Киноның идеологиялық құрал екенін де естен шығармауымыз керек.

Әрбір тілде адамның физика-психикалық жан-күйін білдіретін фразеологизмдер кездеседі, сонымен қатар жануарлардың физика-психикалық күйі де кейбір сөз тіркестерінен көрініп жатады. 꼬리를 내리다 [koriril nerida], (Ba Yan San, 2014)– «құйрығын түсіру» сөз тіркесі де жануардың жау-жүрек батыл болып жау алдында «құйрығын көтеріп» шабуылдаса, өзінен асып-түскеннің алдында құйрығын төмен түсіріп, қорыққанын немесе жеңілгенін білдіретін физиологиялық күйімен салыстыра айтылған фразеологизм.

담 덕: 나를 알고자 함이라 말하는 걸 듣지 않았는가?

황 회: 믿음이 안 가는 것이 사실입니다. 속을 알 수 없는 자입니다. [Damdok: naril algoja hamira malhanin gol didji ananninga? Huanhe: midimi an kanin koshi sashiliomnida. Sokil al su opnin jaiomnida].

Сөзбе-сөз аудармасы:

Там Док: Мені білгілерің келсе тұзаққа түссесіңдер дегенді естідің бе?

Хуаң Хэ: Бұл туралы әлі анық ештеңе білмейміз. Ішін білмейтін адамды соңымыздан ертіп жүреміз бе?

Киноаудармада:

Там Док: Мені білгілерің келсе тұзаққа түссесіңдер дегенді естідің бе?

Хуаң Хэ: Бұл туралы әлі анық ештеңе білмейміз. Сенбейтін адамды соңымыздан ертіп жүреміз бе?

Корей тіліндегі *속/sok/* – «іш» сөзімен байланысты тұрақты сөз тіркестері адамның ішінде жатқан жан-күйзелісімен қатар, ішкі ойын, сезімін бейнелейді. *속을 알 수 없다* [sogil alsu opta] – *ішін біле алмау* тұрақты сөз тіркесі «ішінде не жатқаны белгісіз», «ондай адамға сенуге болмайды» деген түсініктен туған (Ba Yan San, 2014). Киноаударма мәтінінде «сенбейтін адам» деген тұрақты сөз тіркесімен беріледі. «Ішкі сырын білмеу», «ішінде не жатқаны белгісіз» сияқты қазақ тіліндегі балама арқылы аударманы жеткізуге болатын еді. Бірақ түпнұсқа тіліндегі фразеологиялық компоненттің аударма тіліндегі фразеологиялық компоненттен көп, шұбалаңқы болуы, дыбысталуы сәйкестікке нұқсан келтіретіндіктен, аудармашы мағыналық аударманы таңдаған.

Екіншіден, фразеологизмдерді аударуда олардың өзара мәндес келетіндігін ескеру қажет. Мысал: корей тілінде *뻘속 깊이* [pyosok giri] – «сүйектің ішінде», «терең» деген мағынадағы тұрақты сөз тіркесі кездеседі. Киноаудармада бұл фразеологизм қазақ тіліндегі «сүйектен өтіп кетердей» деген мағынамен беріледі.

담 덕 허나 만일.. 같은 일이 되풀이 될 시... 집의 명을 어긴 대가가 얼마나 혹독한지 뻘속 깊이 느끼게 해주마 [Damdok: Hona manil ... Katin iri dyepuri duel shi... jipi myeinel ogin dedaga olmana hokdokhanji pyuesik kipi ninige hejuma].

Сөзбе-сөз аудармасы:

Там Док: Егер де біздің елге қайтып басып кірер болсаңдар мен сендерге сүйектеріңнің ішінде, терең өз ашу-ызамды көрсетемін.

Киноаудармада:

Там Док: Егер де біздің елге қайтып басып кірер болсаңдар мен сендерге сүйектеріңнен өтіп кетердей өз ашу-ызамды көрсетемін.

뻘속 깊이 [pyosok giri] – «сүйектің ішінде, терең» тұрақты сөз тіркесінің (Son Bo Ki, 1978) баламасы қазақ тіліндегі «сүйектен өтіп кетердей» мәндес мағынамен аударылған. Тіл-тілдегі фразеологизмдердің өзара сәйкес, мәндес келуі, шынында да аударманың жатық, түсінікті болуына септігін тигізеді. Мұның аударма жұмысын едәуір жеңілдететіні сөзсіз. Киноаударма жасау барысында фразеологиялық компоненттердің мағыналары сәйкес келгенімен, синтаксистік құрамы, синонимдік компоненттері, морфологиялық құрылысы өзгешелеу болғанымен, олардың сандық тұрғысынан да сәйкес келуін қадағалаған жөн.

Үшіншіден, «бір тілден екінші бір тілге сөзбе-сөз аударылатын тұрақты тіркестер де кездеседі». Мысалы: *고운 허니.. 지금 상황에서 소*

신들의 목을 치기 보다는... 차라리 화살받이 로라도 세워야 하지 않겠사옵니까? 우선은... 화를 누르시고 이성을 찾으셔야 하옵니다 [Ko Un: Honi.... Jigim sanhyuaneso soshindiri mogil chigi podanin ... charari hyasalpadirorado seyoya haji ankessaomnika? Uson.. hyaril nurishigo isonil chagishoia haomnida] мысалындағы *화를 누르다* [hyaril nurida], (Essense kugosajon, 2009) мағ: *ашуды басу, сабырға келу.*

Сөзбе-сөз аудармасы:

Ко Ун:

– Қазір біздің басымызды алмас бұрын осы тығырықтан шығудың жолын ойластырайық. Ашуыңызды басып, бір ақыл табыңыз.

Киноаудармада:

Ко Ун:

– Қазір біздің басымызды алмас бұрын осы тығырықтан шығудың жолын ойластырайық. Ашуыңызды басып, бір ақылға келіңіз.

Қос тілде де «ашуды басу» тұрақты сөз тіркесі «сабырға келу» деген мағынаны береді. Мұндай фразеологиялық үйлестіктің аударма үдерісін жеңілдетері анық.

고 무 (미소) 그대와 전장에서 칼을 부딪친 지.. 벌써 오십년이 흘렀다... 이제.. 그 긴 인연에 끝을 볼때가 됐다... 내가... 그대에게 해 줄 말은 이말 뿐일세 [ko mu: gideya jonjaneso karil pudichin ji ...polso oship nyueni hilletta. Ije.. ki kin inyuone kichil pol dega dyuetta... nega.. kideege he jul marin I mal punilse].

Сөзбе-сөз аудармасы:

Ко Му: Сенімен шайқаспағалы елу жылдай болыпты ғой. Енді ұзақ тағдырымыздың аяғын көретін кез келді. Саған айтарым осы ғана...

Киноаударма мәтінінде:

Ко Му: Сенімен шайқаспағалы елу жылдай болыпты ғой. Енді ұзақ өміріміздің ақырына жақындадық. Саған айтарым осы ғана...

Бұл мысалдағы *인연* [Inion] яғни «тағдыр» сөзі корей тіліне қытай тілінен енген сөз. *인* [In] «өзара», *연* [ion] «байланысты» деген мағына береді. Ал, *인연에 끝을 보다* [inyuone kichil poda] «өзара байланысқан екі адам өмірінің ақырғы күніне жету» деген мағынаны білдіреді (Park Yong Joon, 1997). Кинофильмде сөзбе-сөз аудармасы қазақ тілінде де түсінікті болған соң, аудармашы фразеологизмнің сөзбе-сөз аудармасын қолданған. Бұл тұста авторлар тұрақты сөз тіркестерінің басқа түрінен идиомаларды бөліп алады.

Аудармашы үшін әр халықтың тілді қолдану дәстүрін мұқият ескере отыруы, әрбір тұрақты тіркестің шығу, жасалу тәркінін зерттеп білу қажет екендігін ескеру қажет. Өзге тілдегі фразеологиялық бірліктерді аудару бары-

сында аударма жасалушы халықтың тілдік қорында лексикалық мағынасы, стильдік қызметі ұқсас, объективті дүниелерді бейнелеп беру жағынан орайласатын, бір-біріне сәйкес келетін тең баламалы фразеологиялық калькаларды қолдануға да болады. Калькалау тәсілі тым қарапайым саналса да «шын мәнінде егер түпнұсқа тіліндегі фразеологиялық бірліктерге негіз болып тұрған образ семантикалық жағынан мейлінше айқын, қабылдаушыға түсінікті болса, осы ауыспалы мағынаны түсінсе, екі тілде де фраза жасап тұрса, бұл амал тиімді болып есептеледі».

Көрермен аударма киноны тамашалағанда түпнұсқаны көріп-тамашалағандай күй кешу үшін кейіпкерлердің жан-күйзелісін, толғанысын дәл беріп, сөз нормасы мен дыбыс ерекшеліктерін сақтап аудару қажет болады. Сондықтан аударма жасағанда аудармашының құзыретінде шығармашылық еркіндік болмайды. Өз тәжірибемізге сүйене отырып, Еуропа тілдеріндегі (мысалы: орыс, ағылшын) кинотуындыларды аударғаннан гөрі, Азия оның ішінде, әсіресе, корей тіліндегі кинотуындыларды қазақ тіліне аудару жеңіл екендігін байқадық. Бастапқы себеп, корей және қазақ тілі агглютинативті, жалғамалы тіл тобына жатады. Бұл екі халықтың сөйлеу ырғағы, екпіні, тіпті дене қимылдары да ұқсас болып келеді. Осылайша фразеологиялық тіркестерді қолдану арқылы қысқа, нақты, тұжырымды ақпаратты жеткізуге мүмкіндік туады. Нәтижесінде ақпараттың эмоционалды-экспрессивті бояуы қанық болады. Телехикаяда ауыспалы астарлы, метафоралы тіркестерді орнын тауып дәл қолдана білсе, берілетін ақпарат әсерлі, образды болумен қатар ұйқасты-ырғақты әуенге ие болады. Себебі метафоралы тіркестердің қолданыстық сипаты өзгеше. Мәселен корей тіліндегі «алдыңғы жолын жабу» *앞길을 막다* [apkiril makta] – (Essense kugosajon,2009) мағынасы – *бөгет болу* тіркесі.

–담덕... 고구려의 태자인 담덕 때문이오. 번번이 연나라의 앞길을 막은 놈이요 [damdok: kogurie tejain damdok temunieioe. Ponponi yuonnarai apkiril magin nomieio].

Сөзбе-сөз аудармасы:

Пуң Баль:

– Там Док... Когуре елінде Там Док бар екенін ұмытпаңыздар. Ол да біздің алдыңғы жолымызды жапқан адам болған.

Киноаударма мәтінінде:

Пуң Баль:

– Там Док... Когуре елінде Там Док бар екенін ұмытпаңыздар. Ол да біздің жолымызға бөгет болған.

Бұл мысалдағы *앞길을 막다* [apkiril makta] *алдыңғы жолды жабу*, келе жатқан жолын жауып, кедергі жасау деген мағынада қолданылып, киноаудармада «жолда бөгет болу» деп аударылады. Киноаудармада орын ауыстыру аударма трансформациясы арқылы жүзеге асқан. Сол сияқты *바닥이 보인다* [padagi poida] (Park Yong Joon, 1997) тұрақты тіркесінің мағынасы «таусылу, біту» болса, сөзбе-сөз аудармасы «*түбі көріну*». Мысалы: *모두영 장군!! 량과 마초가 떨어져가고, 화살 또한 바닥을 보이고 있습니다... 그리고 병사들도 쉬지 못하고 계속 전쟁을 치르느라 다들 지쳐있습니다* [moduyuon: Jangun!! Kunriankya machoga torojuiokago, hyasal tohan padagil poigo itsaomnida...girigo pyuonsadildo syuiji mothago kesok jonjenil chiranira tadil chichesaomnida].

Сөзбе-сөз аудармасы:

Мо До Ең:

– Қолбасшы, азық-түлік пен қару-жарақтарымыздың *түбі көріне* бастады. Тынықпай шайқасқан сарбаздар да шаршады.

Киноаударма мәтінінде:

Мо До Ең:

– Қолбасшы, азық-түлік пен қару-жарақтарымыздың *түбі көріне* бастады. Тынықпай шайқасқан сарбаздар да шаршады.

Бұл мысалда: *바닥이 보인다* [padagi poida] (Park Yong Joon, 1997) тұрақты тіркесінің мағынасы «*таусылу, біту*» болса, сөзбе-сөз аудармасы «*түбі көріну*». Қазақ тілді көрермен үшін «*түбі көріну*» мағынасы түсінікті болғандықтан, сөзбе-сөз аудармаға жол берілген. *신랑과 신부는 검을 머리가 파뿌리가 될 때까지 서로 사랑하고 존중하세요* [shillahgkya shinbunin komin moriga papuri dyelte kaji soro saraghago jonjunghaseyio].

Сөзбе-сөз аудармасы:

Күйеу жігіт пен қалыңдық қара шаптарың пияздың тамырындай болғанша бір-біріңді жақсы көріп, сыйлаңдар.

Киноаударма мәтінінде:

Күйеу жігіт пен қалыңдық шаптарың ағарғанша бірге болып, қартайып, бір-біріңді жақсы көріп, сыйлаңдар

검은 머리거 파뿌리 되도록 [Komin moriga papuri dyetokor] – *қара шаптарың пияздың тамырындай болғанша*, мағ. қартайғанша бірге болыңдар (Kang Yu Gu,2015). Бұл фразеологизмде корей халқының күнделікті тағамына қосылатын *파*[pa] пияз тамырының аппақ болуымен адам шашының ағарғаны салыстырыла берілген. Тұрақты сөз тіркестердің мағыналық-семантикалық сипатымен қатар олардың

құрамындағы компоненттерінің этимологиялық шығу тегін білу маңызды. Бұл аударма барысында қазақ тілінің «ақ сақалды, сары тісті» фразеологизмін балама ретінде қолданып, адресантқа мағынасын жеткізуде ұтымды болар еді. Өйткені кинодискурс аудармасында фразеологиялық сәйкестіктерді анықтауда фразеологиялық бірліктердің балама арқылы берілуі маңызды. Мұндай бірліктердің семантикасы күрделі ақпараттық кешендерді айқындап, заттық-қисынды және конотаттық құрылымдық бөліктерге ие болады.

Корей тіліндегі «*눈*» [*nun*] – көз сөзімен байланысты тұрақты тіркестер адам жан-дүниесінің айнасы деп жүрген көздің назары қайда түссе, сол затқа қызығушылығының пайда болуын білдіреді. Көзқарастың ұзақ не қысқалығына қарап, түсінгенін немесе түсінбегенін байқауға да болады. Оған мынадай тұрақты тіркестер дәлел бола алады:

눈이 보는게 없다 /*nune ponin ke eupa*/ – көзіне ештеңе көрінбеу;

눈이 멀다 /*nuni molda*/ – көз алыста болу;

눈독을 들이다 – біреудің көзіне у салу, т.б.

Көзіне ештеңе көрінбеу тұрақты тіркесі киноаудармада қазақ тіліндегі *ештеңе байқамау* баламасымен берілген. Мысалы, 이봐 석상령, 사로국의 개가 되더니 눈에 보이는 게 없나? [*irua, soksarion, sarokugi kega dyuedoni nune ruuenin ke orna?*] мәтінінің киноаудармадағы нұсқасы «Даль Хэ, сен *ештеңені байқамай* Силла елінің ойыншығына айналып кетіңсің зой. Бұның қалай?». Ал көзі алыс болу тұрақты тіркесінің аудармасында *ештеңе елемеу* фразеологизмі қолданылады. Мыс, 수로 놈한테 눈이 멀어 나라를 넘겨주고도 남을 너 같은 년을 그래도 딸이라고 애지중지했을 차차웅이 참으로 가련하구나 [*suronomhante nuni moro nararil nomkyuo jugodo namil no katin nyuonil kiredo dalirago ejjungihessil chachayuni chamiro karyuonhaguna*] аудармасы, «Су Роға ессіз ғашық болып, **ешкімді елмей**, еліңді сатып кеттің емес пе? Сонда да сені әлі қызым деп ойлап жүрген Ча Ча Уң да ақымақ екен».

У адамның санасын бұзғандай, көзге де у салса, ойы бұзылады деген оймен «*көзге у салу*» – «біреудің затына қызығу» әрекетімен тенелген. 눈독을 들이다 [*nundogil dirida*] тұрақты сөз тіркесінің осы мағынасы қазақ тілінде мүлде қолданылмағандықтан, аудармашылар бұл тұрақты сөз тіркестің «қызғанышпен қарау» мағынасына жуықтатып, қазақ тіліндегі *көз тігу* (Қайдар Ә.Т., 2003) тұрақты сөз тіркесін сәтті әрі прагматикалық мақсатқа сай қолданады. Мәселен, 네놈이 오래 전부터 신귀촌에 눈독을 들이

온 것을 내 모를 줄 아느냐? [*nenomi orejonbutto shinkyuichone nuntogil diryuoong gosil ne moril jul aninia*] мәтінде «*Ей, ақымақ, менің дүние-байлығыма **көз тігіп** жүргеніңді мен білмей жүр дейсің бе?*»

Корей тіліндегі фразеологизмдерді қазақ тіліне аударудағы мұндай қолданыстар фразеологизмдердің семантикасын, құрылымын жақсартып, жаңғыртып отырады. Жаңадан мағыналық реңк алып, жаңа көркемдік қасиетке ие болады. Сөздердің байланысу қабілеті молаяды.

Аудармашы бұрын тіркеспеген, бір-бірімен байланысқа түспеген сөздерді алуан түрлі құбылту нәтижесінде құрылымы ерекше комбинация құрады. Мұндай жаңашылдықтың бәрі тілдің заңдылықтарына қайшы келмей, қайта сөздердің тіркесу қабілетіне сай фразеологиялық топтар негізінде жасалады. Сонда көптеген сөздер мен жаңа жасалған тұрақты сөз тіркестерінің семантикасы анықталып, олардың көркемдік ажары, функционалдық қызметі айқындала түседі.

Кино саласында фразеологизмдерді аударуда, біріншіден, олардың қазақ тіліндегі фразеологизмдермен мәндес келетіндігін ескере отырып, қазақ тіліндегі мән-мағынасы сәйкес тұрақты сөз тіркестерін қолданған жөн. Екіншіден, сөзбе-сөз аударуға келетін фразеологизмдерді сол күйінде пайдаланған дұрыс. Үшіншіден, көне тарихи ұғымдардан құралған тұрақты тіркестердің этимологиясын білген абзал. Идиомалардың басым бөлігі сөзбе-сөз аударуға келмейді. Бұл ретте аудармашының импровизациялық қабілетінің болуы шарт.

Киноаудармада қолданылатын фразеологизмдер өзіндік ерекшеліктерге ие. Фразеологизмдер грамматикалық, стилистикалық және функционалдық қызметімен ерекшеленеді. Олар киноаудармада белгілі бір сөйлем ішінде қолданылғанда өзара синонимдес мағынада жұмсалады. Киноаудармадағы фразеологиялық тіркестердің грамматикалық заңдылықтары олардың стилистикалық қызметін көрсетеді. Аудармашы сөйлемдегі кейбір сөздің, не жай тіркестің бірінің орнына фразеологиялық тіркесті қолданып та аударма жасайды.

Аудармашылар киноаудармада баяндалатын құбылыстың ыңғайына орай фразеологизмдерді әртүрлі мақсатта пайдаланады. Күрделі тіркестер – идиомаларды, фразеологиялық топтарды былай қойғанда, жеке сөздердің өзін де екінші тілге аудару оңайға түспейді. Өйткені қай тілді алсаңыз да, оның әрқайсысының өзге тілге сай келе бермейтін көптеген ерекшеліктері бар. Туыстығы басқа тілдердің бірінен-біріне аудару

процесі оңайға соқпайды. Қиындықтар осы тектес ерекшеліктерге де байланысты туындайды.

Тіл біліміндегі фразеологизмдерді аудару мәселесін зерттеген Я.И. Рецкер, А.В. Федоров, В.Н. Комиссаров фразеологизмдерді аударуда сөз тіркестерінің өзіне тән белгілері мен қасиеттеріне байланысты бірнеше амал-тәсілдерді ұсынған болатын. Қазіргі зерттеушілер аталған тұжырымдарды басшылыққа ала отырып, тұрақты тіркестердің аудару амалдарын *фразеологиялық аударма* және *фразеологиялық емес аударма* деп қарастырып жүр.

Зерттеушілердің пікірінше, фразеологиялық аударма өз ішінен толық *фразеологиялық балама*, *жартылай фразеологиялық балама*, *қатыстық фразеологиялық балама* және *фразеологиялық аналог* деп бөлінеді.

1. Толық фразеологиялық эквивалент барлық белгісі жағынан, яғни образдылығы толық сақталған, түпнұсқа тілімен дәлме-дәл келетін, мағыналық жағынан да, стильдік, метафоралық, эмоционалдық бояуы жағынан да сәйкес, компоненттік құрамы мен лексика-грамматикалық көрсеткіштері ұқсас, бірдей грамматикалық категорияға жататын фразеологизмдердің аударылуы (Кунин А.В., 1996);

2. Жартылай фразеологиялық эквивалент дегеніміз – түпнұсқа тілден аударма тілге алмастырылатын фразеологиялық бірліктің бірнеше вариантының ұшырасуы, яғни түпнұсқа тілдегі фразеологизмдердің компоненттері аз болса, онда олардың аударма тіліндегі компоненттері көп болады, немесе керісінше, компоненттері көп болатын жағдайда, аударма тілінде аз болады. *빈손*[pinson] тұрақты сөз тіркесінің аудармасы «күр қол» болса, бұл қазақ тіліндегі «күр қол келу немесе күр алақан келу» сөз тіркесімен мағыналас келіп, жартылай эквивалентті сөз тіркесі қатарына жатады (Кунин А.В., 1996);

3. Қатыстық фразеологиялық эквивалент-мағыналары сәйкес келгенімен, синтаксистік құрамы, синонимдік компоненттері, морфологиялық құрылысы өзгешелеу болады, бірақ мағынасы бірдей.

4. Фразеологиялық аналог – берілген мәтінде бастапқы тіліндегі өзіне баламасыз тұрақты тіркесінің мағынасына ие аударма мәтініндегі аударма тұрақты сөз тіркестері (Арсентьева Е.Ф., 2009).

Фразеологиялық бірліктерді аудару тәсілдері жайында теориялық тұрғыдан талдау жасау үшін берілген тілдің барлық фразеологиялық қорын аудару тәсілдерін топтарға бөлу қажет. Көптеген авторлар бастама ретінде фразеоло-

гизмдерді аударуға келетіндер не келмейтіндер, олардың құрамдас бөлшектерінің санына және метафоралық қасиетіне байланысты бөлінетін лингвистикалық классификацияға жүгінеді. Бізге белгілісі: кіріккен фразеологизмдер (идиомалар), біріккен фразеологизмдер (метафоралық бірліктер), сәйкестендірілген және фразеологиялық айтылымдар (Ш. Балли, В.В. Виноградов, Б.А. Ларин, Н.М. Шанский топтастырулары бойынша. Я.И. Рецкердің пайымдауынша, бұл классификация аударма теориясы мен тәжірибесінде ыңғайлы тәсіл болып келеді (Рецкер Я.И., 1974). Алайда ол тек кіріккен және біріккен фразеологизмдерді қарастырады. Кіріккен фразеологизмдерді аудару барысында толықтай өзгерту тәсілін, ал біріккен фразеологизмдерді аудару барысында образды аудару тәсілін қолдану керек деп пайымдайды (Рецкер Я.И., 1974). Фразеологизмдерді аударуға арналған арнайы әдебиеттерді зерттеу барысында аударманың төмендегідей түрлерін кездестірдік. Олар: фразеологиялық аударма және фразеологиялық емес аударма.

Фразеологиялық аударма деп бір тілдің тұрақты сөз тіркестерін екінші бір тілге сол тілдің фразеологизмдерімен аударуды және аударма тіл мен түпнұсқа тілдегі тұрақты сөз тіркестерінің арасындағы мағыналық жақындықты іздеп, бір-біріне жақын фразеологиялық эквивалентті табуы атаймыз (Солодухо Э.М., 1989). Яғни түпнұсқа тіліндегі фразеологизмдерді аударма тіліндегі фразеологизмдермен аудару немесе фразеологизмнің фразеологизммен аударылуын айтамыз. Мұндай сәйкестік екі тілде де кездеседі. *Мысалы*: Арасын кесіп қою *사이를 갈라놓다* [sairil kallanotta] тұрақты сөз тіркесінің кинодағы мысалы: *담 주 수단과 방법을 가리지 말고 폐하와 유민들 사이를 갈라놓으라고 했습니다* [Dam Ju: Sudangya panbobil kariji malgo pehaya yuminil sairil kallanoirago hessinnida] // (Essense kugosajon, 2009) *тұрақты тіркесі «арыздастыру» мағынасында жұмсалады. Мысалы*:

Там Жу: Қалай болғанда да халық пен Там Док ханның арасын *кесіп қоямын* деп отыр.

Киноаударма мәтінінде:

Там Жу: Қалай болғанда да халық пен Там Док ханның арасына *сына қағамын* деп отыр.

사이를 갈라놓다 [sairil kallanotta] аудармасы «арасын кесіп қою» (Park Suk Hi, 2013) сөз тіркесінің қазақ тіліндегі баламасы «арасына сына қағу» тұрақты тіркесімен берілген. Аударма сәтті шыққан. Аудармашы екі тілдегі фразеологиялық жақындықты дәл тауып, баламаны ұтымды қолданады. Жоң Шим

말이 통하다 [mari donghada] – «сөз өтпеу» тұрақты сөз тіркесі қазақ тіліндегі фразеологизмімен сәйкес келіп тұр. Киноаудармадағы мәтінде: 태섭모-저기, 태섭이 니가 좀 타일러 보면 안될까... 아버지 엄마는 저하고 말이 안 통한다고 생각 할테니까 니가 만나서 얘길 좀 해보면 [Tesopmo: jogi, tesopi niga taillo potuon an dyelka.. abogi otmanin johago mari an donghandago sengak haltenika niga mannaso egil jom he potuon].

Сөзбе-сөз аудармасы:

«Тэ Сон, сен сөйлесіп көрсең қалай болады? Менің сөзім өтпей қойды. Бәлкім сен сөйлесең».

무릎을 꿇다 [muribil kulta] фразеологизмі қазақ тіліндегі «тізе бүгу», яғни мойындау мағынасымен дәлме-дәл сәйкес келетін сөз тіркесі [37, б. 712]. Мысал келтірер болсақ, 방 초고구려의 공주를 내주다니.. 드디어 담덕이 후연에 무릎을 꿇은 듯 합니다 [Bancho: Kogurei konguril nejidani... didio tamdogo hyena myripil kurin dit hamnida].

Аудармасы: Когуре елінің ханзадасын Ху Ен еліне беруге келісіп, Там Док тізе бүгінті дейді.

Жартылай фразеологиялық эквивалент – түпнұсқа тілден аударма тілге алмастырылатын фразеологиялық бірліктің бірнеше вариантының ұшырасуы, яғни түпнұсқа тіліндегі фразеологизмдердің компоненттері аз болса, онда олардың аударма тіліндегі компоненттері көп болады, немесе керісінше компоненттері көп болатын жағдайда, аударма тілінде аз болып келуі мүмкін. Аударманың бұл түрі киноаудармада өте көп кездеседі. Корей киноларындағы өлтіру мағынасында жұмсалатын мөкел чида [mogil chida]; – «мойнынан ұру» (өлтіру) (Essense kugosajon, 2009), мөкел норида [mogil norida] – «мойнын күтіп жүру» (өлтіру) (Essense kugosajon, 2009) сияқты тұрақты сөз тіркестері қолданылады. Бұл тұрақты сөз тіркестер қазақ тілінде басын алу, ал өлтірмек болу, қауіп төндіру сияқты фразеологизмдермен берілген. Мәтіннен мысал келтірсек:

설도안 뿔들 하느냐? 당장 저것을 끌어내 목을 쳐라!!! 부족을 배신한 대가가 무엇인지 철저히 깨닫게 해주란 말이다!!! 어서!! [soldoan: muotdil haninia? Danjan jokosil kironе mogil chiora!!! Pujodil peshinhan dedaga muoshinji choljohi kedatke hejuran marida].

Сөзбе-сөз аудармасы:

Соль До Ан: Негып тұрсыңдар? Мынаны ұстап, мойнын ұрыңдар. Елін сатқан адам қандай жақыным болса да, мен кешіре алмаймын.

Кино аударма мәтінінде:

Соль До Ан: Негып тұрсыңдар? Мынаны ұстап, басын алыңдар. Елін сатқан адам қандай жақыным болса да, мен кешіре алмаймын.

Мойнынан ұру «өлтіру» мағынасында корей тілінде фразеологиялық орам ретінде сақталып қалған (Park Yong Joon, 1997).

Осы тұрақты сөз тіркесіне қатысты тағы бір кинодискурстан мысал келтірсек: 모용희 (분노에 겨워 쏘아보며) 만일 이번에도 귀비를 놓친다면... 네 놈의 목부터 칠 것이다!!! [Moehni: manil ibonedo kyuibiril nochindamen... nenome mokpuro chil koshida!!!].

Сөзбе-сөз аудармасы:

Мо Ең Хый: Осы жолы ұстамасаңдар, ең алдымен, сенің мойныңды ұрамын.

Киноаудармада:

Мо Ең Хый: Осы жолы ұстамасаңдар, ең алдымен, сенің басыңды аламын.

Қатыстық фразеологиялық эквивалент дегеніміз – мағыналары сәйкес келгенімен синтаксистік құрамы, синонимдік компоненттері, морфологиялық құрылысы өзгешелеу болады, бірақ мағынасы бірдей. Аудармада ол көп кездесе бермейді.

Фразеологиялық аналог (үйлестік) – салыстырылып жатқан тілдегі фразеологизмнің мағынасына қарай негізгі тілдегі фразеологизмге барабар, бірақ одан өзінің бейнесінен біраз немесе толығымен өзгеше болатын фразеологизмге айтамыз. Мысалы: 멀리 보다 [molli poda] – «алысқа қарау» (Essense kugosajon, 2009), (терең ойлау). Кинодискурстағы мысал:

도영 소녀가 어리석었습니다. 제가 태자비가 되면, 아버님께서 가지고 있었던 그 눈먼 욕심이 조금은 없어질 줄 알았습니다. 아버님이 태자 마마와 화합하시어 조금 더 멀리 볼 줄 알았습니다. // (국어사전 779) – терең ойлау.

Сөзбе-сөз аудармасы:

Кэ Ен Су: Мәртебелім, осы уақытқа дейін жау алдында тізе бүгіп көрмеген ел екенімізді жақсы білесіз. Әке, бұл жағдай жайлы алысқа қарарсыз деп ойлап едім.

Кино аударма мәтінінде:

Кэ Ен Су: Мәртебелім, осы уақытқа дейін жау алдында тізе бүгіп көрмеген ел екенімізді жақсы білесіз. Әке, бұл жағдай жайлы терең ойланарсыз деп ойлап едім.

Алысқа қарау қазақ тіліндегі «терең ойлану» мағынасымен бірдей болған соң киноаудармада оның қазақ тіліндегі баламасы қолданылған. Тағы да бір мысал: 제사를 지내다 [Jesaril jineda] аудармасы «жақыны қайтыс болған күні тәу ету

рәсімі» яғни, туған-туысының қайтыс болған күні ұлттық тағамдар әзірлеп, аруағына тәу ету рәсімі (Park Yong Joon, 1997). Осы рәсімді қазақ халқының рәсіміне жақындастырып, киноның қазақша аудармасында **құрбандық шалып, құдайы тамақ беру** деп аударарды.

옥희 :니 에미가 먼저 죽게 생겼다. 나이가 몇인데 아직도 동물 타령이야..이 자식아! 닭 죽었다고 울어? 아예 머리풀고 제사를 제내라 이 천하에 황당무계한 새끼야 [Ok Hi: ni emiga moŋjo juke sengiosso. Naiga miochinde ajikdo dongmul tarioniya...I jashiga! Tak jugottago uro? Aie moriril pulgo jesaril jibera I chonhaie hyaundangmugehan sekiia].

Аудармасы:

Ок Хый:Шешелеріңді ажалынан бұрын көрге тығасыңдар ма? Жасың қаниаға келді, қайдағы бір тауығыңды әлде қандай қылып... Тағы барып, тауық өлді деп құрбандық шалып, құдайы тамақ бермедің бе?

Қорытынды

Фразеологиялық емес аударма деп – фразеологиялық емес құралдар арқылы жасалынатын

тәржіма түрін атауға болады. Әдетте лексикалық балама, калька, сипаттама, түйдек-телген (комбинированный перевод) аударма тәсілдері қолданылады. Аударманың мұндай түрі фразеологиялық сәйкестіктердің ешбір түрін таппаған кезде ғана пайдаланылады. Кемшіліктері – фразеологизмнің бейнелілігі, экспрессивтілігі солғындап, мағыналық ренкі жоғалады.

Сонымен фразеологизмдердің бір тілден екінші тілге аударудың бірнеше тәсілдерін қарастырды. Оларды аудару тәртібіне қарай бірнеше топқа бөлуге болады. Біріншісі – фразеологизмдерді аударуда оның жалпы мағынасы беріледі. Екіншісі – фразеологизмдерді аударуда олардың өзара мәндес келетіндігін ескеру қажет. Үшіншісі – бір тілден екінші бір тілге сөзбе-сөз аударылатын тұрақты тіркестер де кездеседі; төртіншісі – фразеологиялық тіркестерді балама (эквивалент, адекватты) етіп аудару. Осыған орай, Қазақстан телеарналарында көрсетілген корей телехикаяларындағы фразеологизмдерді аударуда фразеологизмдердің жалпы мазмұнын сақтап, идеясын беруді көздеген еркін аудармалар басым.

Әдебиеттер

- Арсентьева Е.Ф. Сопоставительный анализ фразеологических единиц. – Казань: Изд-во КГУ, 1989. – 126 с.
 Влахов С.И. Флорин С.П. Непереводимое в переводе. – М.: Валент, 2006. – 370 с.
 옛센스 국어사전, 민중서림. – 도서출판, 2009. – 2854 p.
 Кеңесбаев І. Қазақ тілінің идиомдары мен фразалары // Халық мұғалімі. – 1946. – №1-2. – Б.39-42.
 Кунин А.В. Курс фразеологии современного английского языка: учеб. для ин-тов и фак. Иностран. яз. – 2-ое изд. – М.: «Феникс», 1996. – 381 с.
 Қайдар Ә.Т. Тысяча метких и образных выражений. – Астана: Білге, 2003. – 368 с.
 강위규. 우리말 관용표현 연구: 부산대학교 대학원 박사논문. – 부산대학교. 2015. – 142 p.
 Найда Ю. Наука переводить // Вопросы языкознания. – М., 1970. – №4. – С. 3-15.
 바양산 톨. 한·몽 신체 관련 속담 비교연구: 배재대 대학원 석사 학위 논문. – 배재대 대학- 2014. – 115 p.
 박영준. 최경봉. 관용어 사전. – 태학사, 1997. – 645 p.
 박속희.뜻도 모르고 자주 쓰는 우리말 사전. – 책이있는마을, 2013. – 489 p.
 Рецкер Я.И. Теория перевода и переводоведческая практика. – М.: Междунар. отношения, 1974. – 216 с.
 Солдухо Э.М. Теория фразеологического сближения. – Казань: Изд-во КГУ, 1989. – 296 с.
 손보기. 사람 뼈에 관한 우리말의 연구 정리// 논피 허웅 박사 환갑기념 논문집, 과학사. –1978. – 78-88 pp.
 Федоров А.В. Основы общей теории перевода (лингвистические проблемы): учеб. пособие. – Изд. 5-е. – М.; СПб.; 2002. – 416 с.

References

- Arsentiev E.F. Sopotavitel'nii analiz frazeologicheskikh ediniz (.Comparative analysis of phraseological units) - Kazan:Izd-vo KGU, , 2009. – 296 s.
 Ba Yan San , Han mong shinche guallion soktam piguio Engu (A comparative study of Korean proverbs), Bege dehakyuon soksa hakyui ninmun, 2014 nuon,-120 pp
 Essence gugosajon (Korean dictionary), minjungsorim.-dosochulpan,, , 2009 year, 2854pp
 Fedorov A.V. Osnovii obshei teorii perevoda(Lingvisticheskie problemy):ucheb.posobie.-izd.5-e.-M.:SpB.:2002.-416 s.
 Kenesbaev I. Kazak tilinin idiomdari men frazalari(The idioms and phrases of the Kazakh language)/Halik mugalaimi.– 1946. – №1-2. – B.39-42

Kunin A.B. Kurs frazeologii sovremennogo angliskogo yazzika(Course of modern English phraseology):ucheb.dlia in-ov I fak. Inostr.yz. 2-oe izd., “Feniks” , - 1996. – 381 c.

Kang Yu Gu. Urimal Kyannehgeprien engu (Study of Korean idiomatic expressions):pusandehakgiedehakyuon paksanonmun.-pusandehakgio.. 2015. – 142 p.

Kaidar A.T. Tisacha metkih I obraznih virajenii(Thousand accurate and figurative expressions).-Astana:Bilge, 2003. – 368 c.

Naida Y. Nauka perevidit(Translation studies) // Voprosi Yazikoznanii. – M., 1970. – №4. – С. 3-15.

Park Yong Joon, Che Keng Bong Kyannenho sajoon(Phrasebook).- Tehaksa 1997. – 645 p.

Park Suk Hi. Ditdo morigi jaju sinin urimal sajón (Korean dictionary that does not know meaning and is often used).- cheki innin mail, 2013. –489 p.

Rezker Ya.I. Teoria perevoda I perevodovedcheskaia praktika(Theory of Translation and Translation Practice).-M: Mejdunar. otnoshenia, , 1974. – 216 s.

Son Bo Ki. Saram pyoe kuanhan urimari yongu jongri(A Study on Korean Bone Studies on Human Bones)//ninmun paksa huangapkinam nonmunjip,kyahaksa. –1978. – 78-88 pp.

Soloduhu E.M. Teoria frazeologicheskogo sbligenia(Theory of phraseological convergence).-Kazan:Izd-vo KGU, , 1989. – 296 s.

Vlahov S.I., Florin S.P. Neperevodimoie v perevode(Untranslatable in translation).-Moskva:Valent 2006. – 370 s.